จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะวิทยาศาสตร์

รายงานผลงานวิจัย

การศึกษา Allozymes ในเห็ดลูกผสมที่เกิดจากการหลอมรวมตัวโดยวิธีโปรโตพลาส ระหว่างเห็ดโคน *Termitomyces sp* x *Volvariella volvacea* (เห็ดฟาง)

โดย

สุมาลี พิชญางกูร

ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน

ปีงบประมาณ 2538

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2538 จัดสรรโดยคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่องนี้เป็นงานวิจัยงานสุดท้ายของเรื่อง การสร้างเห็นลูกผสมโดยการหลอมรวมโปรโตพลาส นำลูกผสมที่ได้มาปลูกจนออกดอก แล้วนำสายพันธุ์ที่ดอกเห็ดมีลักษณะผสมของสายพันธุ์ต้นแบบระหว่างเห็ดฟางและเห็ดโคน แล้วได้ศึกษาลักษณะของลูกผสมเป็นลำดับมา ดังจะขอเรียบเรียงดังนี้

สุมาลี พิชญางกูร ยุวพิน เลิศวีระวัฒน์ Y. H. Heslot และ S. Hayashida 1986. การศึกษาการสร้างโปรโตพลาสและการรวมเซลล์ในยีสต์. วิทยานิพนธ์ 2529 ISBN 974566-3921-1

วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์ และ สุมาลี พิชญางกูร. 1990. ได้สร้างลูกผสม (fusants) โดยการหลอมรวมเซลล์ระหว่างเห็ดฟาง x เห็ดฟางต่างสายพันธุ์

วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์ และ สุมาลี พิชญางกูร. 2533. ได้สร้างลูกผสม (fusants) โดยการหลอมรวมเซลล์ระหว่างเห็ดโคน x เห็ดฟาง ได้ลูกผสมสายพันธุ์ VT_1 และ VT_2 (ชื่อเดิม THT_4 WGT_7)

จำรูญศรี พุ่มเทียน และ สุมาลี พิชญางกูร. 1992. เปรียบเทียบผลผลิตของเห็ดลูกผสมเห็ดโคนและเห็ดฟางที่ออกดอกในฤดูกาลและนอกฤดูกาล

สุมาลี พิชญางกูร วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์ และ จำรูญศรี พุ่มเทียน สราวุธ สมถวิล. 2535. การแปรเปลี่ยนทางรูปร่างของเห็ดลูกผสมระหว่างเห็ดโคนและเห็ดฟาง

จำรูญศรี พุ่มเทียน. 2538. การวิเคราะห์เรสทริกชั่นแฟรดเมนต์ดีเอนเอของสายใยเห็ดโคน เห็ดฟาง และเห็ดลูกผสม. วิทยานิพนธ์ ISBN 974-632-266-4

สราวุธ สมถวิล. 2538. อิทธิพลของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ต่อการเจริญของเส้นใยและการเกิดปุ่มดอกของเห็ดฟางและเห็ดโคนและเห็ดลูกผสมที่เกิดจากการรวมโปรโตพลาส. วิทยานิพนธ์ ISBN 974-632-275-3

เลขหมู่ ๑ ๑๗ ๑๕
เลขทะเบียน 010493

การวิจัยเรื่องเห็ดลูกผสม (fusants) *Termitomyces striatus* x *Volvariella volvacea* ระหว่างเห็ดโคนและเห็ดฟาง โดยวิธีตรวจลักษณะรูปร่างของดอกเห็ดลูกผสมที่มีลักษณะถ่ายทอดมาจากสายพันธุ์ต้นแบบ มาทำการคัดเลือก แล้วนำลูกผสมเหล่านี้มาตรวจสอบขั้นที่สอง โดยใช้โพรบมา identified กับแฟรคเมนต์ดีเอนเอของลูกผสม และการตรวจสอบขั้นที่สามคือการศึกษา allozymes ในตัวลูกผสมที่เกิดจากการหลวมรวมโปรโตพลาสอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้จัดสรรทุนวิจัยโครงการนี้ให้ ทำให้งานวิจัยเรื่องนี้ได้ดำเนินไปด้วยดีและเสร็จสมบูรณ์

สารบัญเรื่อง

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก–ข
สารบัญเรื่อง	ค
สารบัญรูปภาพ	ง
บทคัดย่อภาษาไทย	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
บทนำ	1
อุปกรณ์และวิธีวิจัย	2
ผลการวิจัยและอภิปราย	8
บรรณานุกรม	17

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพเห็ดโคน Termitomyces sp. (T_1) และเห็ดฟาง Volvariella volvacea	3
ภาพเห็ดลูกผสม VT_1 (fusant No.1)	4
ภาพเห็ดลูกผสม VT_2 (fusant No.2)	5
ภาพเห็ดโคน *Termitomyces indicus* (T_3)	6
ภาพที่ 1 แสดงปฏิกริยาเอนไซม์เพอร์ออกซิเดสในแท่งเจล PAGE	11
รูปที่ 2 แสดงค่า Rf เอนไซม์เพอร์ออกซิเดสในแท่งเจล PAGE	12
รูปที่ 3 แสดงค่า Rf เอนไซม์เพอร์อมิเลสในแท่งเจล PAGE	13
รูปที่ 4 แสดงค่า Rf เอนไซม์เบต้ากลูโคซิเดสในแท่งเจล PAGE	14
รูปที่ 5 แสดงค่า Rf เอนไซม์แอสิดฟอสฟาเทสในแท่งเจล PAGE	15
ภาพที่ 6 แสดงปฏิกริยาแอสิดฟอสฟาเทสในแท่งเจล PAGE	16

Abstract

Polyacrylamide gel-electrophoresis (PAGE) disc type was introduced to seperate the hyphal protein extracted, from mushrooms five strains, to determine 5 kinds of enzymes which developed on disc gel by their specific enzyme activities, peroxidase, amylase, acid phonphatase, β, α-D-glucosidase, on the purpose of comparison and studies the relationship among 5 hybrid-fusant strains of mushrooms in term of Allozyme activities.

The activity of peroxidase were tested, 2 strains of fusent $(VT)_1$, $(VT)_2$ showed 4 bands of activity developed at Rf 2.5, 5.0, 5.5 and 7.0. The fusant $(VT)_1$ posses 3 bands, 2.5, 5.5 and 7.0, while $(VT)_2$ posses 2 bands at 2.5 and 7.0. The amylase activity developed 2 bands at Rf 0.5 and 0.6. This activity were showed by (V) and $(VT)_2$, but no bands observed in Termitomyces sp. of T_1 and T_2. The β, and α-D-glucosidase activities were detected, there was only one band at Rf 0.2 founded in all 5 strains, but no activity of α-D-glucosidase was observed in all strains. The acid phosphatase activity showed 5 bands at Rf 1.4, 1.6, 3.5, 5.0 and 5.5. Termitomyces (T_1) posses 4 bands at Rf 1.4, 3.5 and 5.5. There were 3 common bands between (T_1), (T_2) and common bands among (V), $(VT)_2$, $(VT)_2$. These activities bands showed the relationship among strains. The common bands of enzymetic reactions in between 5 strains, parents and two fusant hybrids showed allozymes in the form of inherit evidents, which supported by their morphological charactors of mushrooms.

บทคัดย่อ

การแยกโปรตีนสกัดจากสายใยเห็ดด้วยกระแสไฟฟ้าใน Polyacrylamide Gel Electrophoresis PAGE ไมเจล และติดตามเอ็นไซม์ 5 ชนิด peroxidase, amylase, acid phosphatases, β and α glucosidase เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลูกผสมและสายพันธุ์ต้นแบบ ลูกผสมที่เกิดจากการหลอมรวมโปรโตพลาสสายพันธุ์ $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ โดยเปรียบเทียบแถบสีที่เกิดจากปฏิกริยาเอนไซม์ของแต่ละสายพันธุ์ในกลุ่มที่ Alloenzymes

พบว่าปฏิกริยาที่เกิดแถบของ peroxidase ได้แถบสีน้ำตาลที่มีค่า Rf เป็น 4 ระยะ 2.5, 5.0, 5.5 และ 7.0 ลูกผสม $(VT)_1$ มี 3 แถบ ที่ 2.5, 5.5 และ 7.0 ส่วน $(VT)_2$ มี 2 แถบ ที่ 2.5 และ 7.0 เอนไซม์อมิเลสเกิดปฏิกริยามี 2 แถบ ที่ Rf 0.5 และ 0.6 ซึ่งเห็ดฟาง (V) เกิดปฏิกริยา 2 แถบ คือที่ค่า Rf 0.5 และ 0.6 ซึ่งพบแถบเหมือนในลูกผสม $(VT)_2$ ส่วนในเห็ดโคน T1, T3 ไม่พบแถบปฏิกริยาของ amylase แถบสีที่ทดสอบการเกิดจากปฏิกริยาเอนไซม์ beta-D-glucosidase ผลที่ตรวจพบมีเพียง 1 แถบ ที่ค่า Rf 0.2 ซึ่งให้ปฏิกริยาเหมือนกันทั้ง 5 สายพันธุ์ ส่วน alpha-D-glucosidase ไม่ปรากฏแถบสี การทดสอบเอ็นไซม์ acid phosphatase พบปฏิกริยาเกิดขึ้น 5 แถบ ที่ค่า Rf 1.4, 1.6, 3.5, 5.0 และ 5.5 ที่สายพันธุ์ (T_1) มี 4 แถบที่ค่า 1.4, 1.6, 3.5 และ 5.5 ส่วน (T3) มี 3 แถบ ที่ Rf 1.4, 3.5 และ 5.5 สายพันธุ์ (V) พบมี 3 แถบ ที่ค่า Rf 1.4, 5.0 และ 5.5 ลูกผสม $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ แสดงความสัมพันธ์ของ Allozymes ที่ค่า Rf และเอ็นไซม์อื่นดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสายพันธุ์ต้นแบบกับลูกผสม และเป็นข้อสำคัญอันหนึ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ว่าลูกผสมทั้งสอง $(VT)_1$,$(VT)_2$ ได้มาจากการหลอมรวมเซลล์โดยวิธีใช้โปรโตพลาส

บทนำ

การใช้กลุ่มเอนไซม์เฉพาะ Isozyme หรือ Allozyme ตรวจสอบสายพันธุ์ ความสัมพันธ์ทางพันธุกรรม นำมาจัดกลุ่มทางอนุกรมวิธานและสนับสนุนการรวมตัวของสายใยที่ต่างชนิดของเห็ดต่างชนิดกันนั้นได้มีรายงานเสนอไว้หลายเรื่อง May *et al* (1982) ได้ทำการผสมสายพันธุ์เห็ด *Agaricus brunnescens* แล้ววิเคราะห์รูปแบบที่เกิดจากผล isozyme เพื่อยืนยันว่ามีการผสมกันระหว่างสายใยสองชนิด (intraspecific) โดยติดตามลักษณะเฉพาะของรูปแบบ isozyme ที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธี Polyacrylamide gel electrophoresis (PAGE) ซึ่งผลการวิเคราะห์ยืนยันได้ชัดเจนว่าได้เกิดการรวมของสายใยและเกิดพันธุ์ใหม่ของเห็ดด้วยวิธีดังกล่าว Royse (1987) ได้ทำการทดลองผสมสายพันธุ์เห็ดฟาง *Volvariella volvacea* สายพันธุ์ที่เจริญจากหนึ่งสปอร์ที่มีตำหนิ 5 แห่งเลือกมาทดลอง 19 สายพันธุ์ ที่มีความแตกต่างของ Allozyme ผสมสายพันธุ์เหล่านี้เป็นคู่ แล้วนำมาตรวจสอบ Allozyme ด้วยวิธี PAGE คัดเลือกสายพันธุ์ที่แสดงรูปแบบของเอนไซม์ผสมแสดงว่าเป็นสายพันธุ์ใหม่ นำสายพันธุ์เหล่านี้ไปเป็นสายพันธุ์สำหรับทำพันธุ์ต่อไป Yamatoya *et al* (1990) และ Sugiyama *et al* (1990) ได้ใช้เทคนิคแยกโปรตีนด้วยกระแสไฟฟ้า PAGE อีกเช่นกันทดสอบเอนไซม์ในกลุ่มของ Allozyme กับความจำเพาะของสับสเตรท เพื่อจัดกลุ่มทางอนุกรมวิธานของ Aspergillus ได้ตรวจสอบเอนไซม์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้เอนไซม์ใน Kreb's cycle และ glucose-6-phosphate dehydrogenase (G-6PHD, ZEC 1.1.1.49) จัดกลุ่มราโดยอาศัยรูปแบบเอนไซม์ที่เกิดจากปฏิกริยาจำเพาะนั้น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นการเปรียบเทียบความแตกต่างระดับโมเลกุล

จากการศึกษาของ Gibas *et al* (1992) ได้จำแนกรา Aspergillus sects Clavali โดยแยกโปรตีนด้วยกระแสไฟฟ้า (PAGE) แล้วตรวจสอบ Allozyme ด้วยแถบสีที่เกิดจากปฏิกริยาเอนไซม์-สับสเตรทเฉพาะและสารให้สี เปรียบเทียบแถบสีที่เกิดขึ้นเหล่านี้ จัดกลุ่มของราดังกล่าว Matsuda *et al* (1992) ได้นำผลของ Ubiquinone และรูปแบบเอนไซม์ที่แยกด้วยกระแสไฟฟ้าประกอบกันเพื่อจัดแยกแบบ (type) *Aspergillus fumigatus* Pichyangkura (19 ได้ใช้ผลของ Ubiquinone ประกอบกับลักษณะถ่ายทอดทางสันฐานวิทยาจัดรา *Chlamydomucor sp* เช่นเดียวกัน

จากงานวิจัยการสร้างสายพันธุ์เห็ดโดยการรวมเซลล์ด้วยวิธี protoplast fusion สุมาลีและคณะ (2529) ได้สร้างลูกผสมระหว่างเห็ดโคน Termitomyces striatus (T_1) Heim (1977) กับเห็ดฟาง *Volvariella volvacea* ได้ลูกผสม (fusants) หลายสายพันธุ์ได้เลือกมาทดลอง 2 สายพันธุ์ $(VT)_1$, $(VT)_2$ (ชื่อเดิมคือ THT4, WGT7) ซึ่งได้ทำการตรวจสอบลูกผสมทั้งสองด้วยลักษณะทางสันฐานวิทยา และได้ทดสอบ DNA-hybridization (จำรูญศรี 2538) พบว่าเกิด DNA-DNA hybridization กับ mitochondrial DNA probe เป็นการยืนยันว่าลูกผสมนั้นมี DNA ที่ได้รับยีนมาจากสายพันธุ์ต้นแบบทั้งสองของ T1 และ V ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการ PAGE แยกเอนไซม์แล้วให้ทำปฏิกริยากับสับสเตรทจำเพาะ เพื่อตรวจรูปแบบของ Allozyme ที่มีอยู่ในสายพันธุ์ต้นแบบ Termitomyces striatus (T_1) และ Volvaviella volvacea (V_1) และในลูกผสม $(VT)_1$, $(VT)_2$ ว่ารูปแบบของ Allozymes ที่ได้มีลักษณะที่รวมกันหรือไม่ เพื่อเป็นวิธีสนับสนุนอีกวิธีหนึ่งว่า $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ เป็นลูกผสม (fusant) ที่เกิดจริงจากการหลอมรวมเซลล์

อุปกรณ์และวิธีการ

การเลี้ยงเชื้อ

นำสายใยที่แยกได้จากดอกเห็ด *Termitomyces striatus* Beeli (T_1) Hiem (1997) สายใยเห็ดฟาง *Volvaviella volvacea* (V) และสายใยของเห็ดลูกผสม ที่ได้ตรวจลักษณะของดอกเห็ดแล้วว่ามีลักษณะคล้ายทั้งสายพันธุ์ T1 และ V คือสายพันธุ์ $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ (ชื่อเดิม THT4 และ WGT7) และสายพันธุ์เห็ดโคน *T. indicus* (T_3) Pegler and Vanhaecke (1994) นำทั้ง 5 สายพันธุ์มาเลี้ยงในอาหารเหลว PDB (patato dextrose broth) บ่มที่อุณหภูมิห้อง 30±2 ประมาณ 15-30 วัน แล้วแต่การเจริญของแต่ละสายพันธุ์เก็บสายใยของทุกสายพันธุ์โดยกรองผ่านกระดาษกรองล้างสายใยด้วยน้ำกลั่น 2-3 ครั้ง แล้วนำไปสกัดโปรตีน

การสกัดโปรตีนชนิดละลาย (Soluble proteins)

นำสายใยที่กรองได้มาบดด้วยโกร่ง ในสภาพที่เย็นจัดชั่งสายใยสด 10 กรัม เติมทรายเซอรคอนและไนโตรเจนเหลวขณะบด ช่วยทำให้เซลล์แตกและอยู่ในสภาพเย็น เพื่อรักษาสมบัติของเอนไซม์ บดประมาณ 30 นาที แล้วสกัดโปรตีนด้วยวิธีของ Gunsatus โดยตกตะกอนโปรตีนด้วยอะซีโตนเย็นจัด -20°C แล้วกรองผ่านกระดาษกรองเบอร์ 3 เก็บตะกอนโปรตีนไว้บนกระดาษกรอง และเก็บไว้ที่ -20°C เพื่อใช้ในการทดลองต่อไป

Termitomyces striatus (T1)

Volvariella volvacea (V)

Termitomyces striatus X Volvariella volvacea

Fusant no.1 (VT1 = THT4)

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Termitomyces striatus X Volvariella volvacea

Fusant no.2 (VT2 = WGT7)

Temitomyces indicus (T3)

การแยกโปรตีนด้วยกระแสไฟฟ้า PAGE (Polyacrylamide-gel electrophoresis)

ผงตะกอนโปรตีนที่ได้จากการตกตะกอนด้วยอซีโตนของสายใยเห็ดทั้ง 5 สายพันธุ์ ชั่งน้ำหนัก 50 ไมโครกรัมของแต่ละสายพันธุ์ ละลายในสารละลาย 0.004 โมลาโซเดียมไบคาร์บอเนต 1 มล. นำไปแช่เย็นที่ 10°C 6 ชั่วโมง นำไปปั่นตกตะกอนที่ 4,500 รอบ/นาที ที่ 25°C 25 นาที เตรียมไว้ใส่ในเจลเพื่อแยกเอนไซม์ด้วยกระแสไฟฟ้าในโพลีอครีลามัยเจล 7% โปรตีนที่ได้นำไปหาปริมาณของโปรตีนด้วยวิธีของ Lawry *et al* (1951) ให้ได้ปริมาณของโปรตีน 100-300 ไมโครกรัมต่อมล.

การแยกโปรตีนด้วยกระแสไฟฟ้าตามวิธีของ Qunsteine และ Davis (1964) โดยใช้ Tris-glycine buffer และ acrylamide (N,N'-methylenebisacrylamide (BIS), 2-amino-2-(hydroxymethyl)-1,3 propanediol (TRIZMA Base or TRIS), N, N, N', N' tetrametylethylene diamine (TEMED) riboflavine hydrochloric acid และแอมโมเนียมเพอร์ซัลเฟตแยกเจลด้วยกระแส 3.5 มิลิแอมแปร์/แท่งเจล 120 โวลท์ ปล่อยกระแสไฟเป็นเวลา 30-40 นาที เมื่อปล่อยให้กระแสไฟฟ้าแยกโปรตีนเสร็จแล้ว นำเจลออกจากหลอด แล้วนำไปบ่มกับสับสเตรทเฉพาะของเอนไซม์แต่ละชนิดเอนไซม์ต่อไป

การตรวจสอบเอนไซม์

เอนไซม์ที่ใช้ตรวจสอบมี 5 ชนิด คือ อมิเลส เปอร์ออกซิเดส เอลฟา-กลูโคซิเดส เบต้า-กลูโคซิเดส และแอสิด-ฟอสฟาเทส

อมิเลส ได้ตรวจสอบโดยตามวิธีของ Brawbaker (1968) และ Clayton et al (1972) คือใช้แป้งสุก 2% เติมลงใน PAGE ก่อนจะใส่ลงในแท่งเจล เมื่อแยกโปรตีนแล้วนำแท่งเจล แช่ลงใน KI เป็นเวลา 5 นาที จะเห็นบริเวณใสเป็นแถบที่แท่งเจล แสดงว่าอมิเลสได้ย่อยแป้งในบริเวณนั้นเป็นแถบ ที่อมิเลสกระจายอยู่ในแถบนั้น วัดค่า Rf บันทึกไว้

เปอร์ออกซิเดส (peroxidase) ได้ทำตามวิธีของ Macko *et al* 1967 และดัดแปลงโดย Webb et al 1972 หลังจากแยกโปรตีนในเจลแล้วนำเจลจำนวน 2 แท่ง ของแต่ละสายพันธุ์บ่มลงในสับสเตรทคือสารละลาย 0.02 โมลาของแคตาคอล (catachol) ซึ่งเป็นตัวปล่อยไฮโดรเจนละลายอยู่ใน 0.02 โมลา ฟอสเฟตบับเฟอร์ทีพีเอท 5.8 บ่มเป็นเวลา 30 นาที ที่อุณหภูมิห้อง แล้วนำแท่งเจลผ่านน้ำกลั่นเพื่อล้างสับสเตรทที่เหลือออก แล้วย้ายแท่งเจลแช่ลงในสารละลายไฮโดรเจนเพอร์อ๊อก

ไซด์ (H_2O_2) 0.3% เพื่อให้เกิดแถบปฏิกริยา (band) แถบปฏิกริยาที่เกิดขึ้นบันทึกระยะทางการเกิดแถบสีกับระยะที่เริ่มต้นถึงปลายแท่งเจลที่สีเกินไปถึง

แอสิดฟอสฟาเทส (acid phosphatase) การติดตามปฏิกริยาจำเพาะระหว่างเอนไซม์กับสับสเตรท ของเอนไซม์ตัวนี้ได้ตามวิธีของ Jensen's (1962) หลังจากแยกโปรตีนด้วยอิสอีเลคโตรโฟลิซีส นำเจลออกจากแท่งแก้ว แล้วแช่ลงในสารละลายที่ใช้เป็นสับสเตรทประกอบด้วย 0.6 กรัมของเลคไนเตรท ($PbNO_3$) ที่ละลายอยู่ใน 500 มล. 0.05 โมลาของอาซิเตทบับเฟอร์พีเฮท 4.5 และ 3 มี โซเดียมบีต้าไกลเซอรโรฟอสเฟต (sodium–beta–glycerophosphate $5H_2O$) 0.10 โมลา ละลายอยู่ด้วย ปรับพีเอทเป็น 5.0 แล้วบ่มที่ 37°C 30 นาที นำแท่งเจลล้างด้วยกรดอาซิติค 2% ตามด้วยน้ำกลั่นแถบสีขาวจะเกิดขึ้น หลังจากแช่เจลลงในโซเดียมซัลไฟต์ 1% ที่อุณหภูมิห้อง แถบสีที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงถึงปฏิกริยาจำเพาะของเอนไซม์กับสับสเตรท คำนวนค่า Rf แล้วบันทึกไว้

เบต้ากลูโคซิเดส (β–D–glucosidase) และเอลฟากลูโคซิเดส (α–D–glucosidase) ได้ทดสอบทั้งสองเอนไซม์ตามวิธีที่อ้างโดย Webb *et al* (1972) โดยนำเจลหลังจากทำอีเลคโตรโฟรีซีส แช่ลงในสารละลาย PNP–α–D–glucoside, 1.5 มก/มล. ใน 30 มล.ของสารละลายโซเดียมอาซีเตตบับเฟอร์ พีเอท 5.4 บ่มประมาณ 5–10 นาที จะเกิดแถบสีเหลืองของปฏิกริยาปรากฏบนแท่งเจล นับจำนวนแถบที่เกิดขึ้น คำนวนค่า Rf ของแต่ละแถบเก็บผลไว้

เอลฟากลูโคซิเดส (α–D–glucosidase) ใช้สับสเตรทคือ PNP–α–D–glucoside บ่ม 30 นาที ที่ 37°C แล้วย้ายแท่งเจลมาแช่โซเดียมอซิเตดบัฟเฟอร์ 0.5 โมลา ที่พีเอช 9.8 เพื่อหยุดปฏิกริยาและเพื่อให้เกิดสีโดยการปล่อย PNP ออกทำให้เกิดสี แล้ววัดค่าระยะทางแล้วคำนวนค่า Rf

ผลการทดลองและวิจารณ์

อมิเลส (amylase)

ผลของแถบสีที่เกิดขึ้นจากปฏิกริยา ของแป้งสุกกับโปแตสเซียมไอโอดายให้สีน้ำเงินบริเวณใสไม่มีสี เป็นแถบใสมีปรากฏอยู่ในสายพันธุ์ V และ$(VT)_2$ ส่วน T_1, T_3 และ $(VT)_1$ ไม่ปรากฏมีแถบใส แถบสีใสที่ปรากฏมีค่า Rf= 0.5 และ 0.6 เกิดขึ้นที่สายพันธุ์ V และ $(VT)_2$ ดังแสดงไว้ในรูปที่ 2 ปฏิกริยาเอนไซม์ที่ค่า Rf 0.6 ของสายพันธุ์ลูกผสม $(VT)_2$ น่าจะได้รับมาจากสายพันธุ์เห็ดฟาง V

เพอร์ออกซิเดส (peroxidase)

แถบสีน้ำตาลเข้มอมม่วง ที่เกิดขึ้นบริเวณเอนไซม์เพอร์ออกซิเดสกับสับสเตรทจำเพาะเกิดขึ้นที่แท่งเจลสายพันธุ์ T_1, T_3 คือที่ค่า Rf 5.0 และ 7.0 ตามลำดับที่ค่า ซึ่งที่ Rf 7.0 นั้นปรากฏว่ามีทุกสายพันธุ์ ยกเว้น T1 ค่า Rf = 2.5 มีในสายพันธุ์ V, $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ น่าจะแสดงว่าเพอร์ออกซิเดส allozymes ที่ 2.5 ในสายพันธุ์ลูกผสมได้รับมาจากเห็ดฟาง และ Rf ที่ 5.0 ของลูกผสม $(VT)_1$ ควรจะได้รับมาจากสายพันธุ์เห็ดฟางเหมือนกัน ดังแสดงไว้ในรูปที่ 3

เอนไซม์เบต้า-ดี-กลูโคซิเดส (β-D-glucosidase)

แถบสีเหลืองที่เกิดจากปฏิกริยาของเอ็นไซม์ตัวนี้ ได้มาจากปฏิกริยาของสับสเตรท PNP-D-glycoside กับกลูโคซิเดสเอนไซม์ ดังแสดงรูปแบบของการเกิดแถบสีไว้ในรูปที่ 4 พบว่าในเจลได้ปรากฏเพียงแถบเดียวที่ค่า Rf = 0.2 ซึ่งเอนไซม์ตัวนี้เกิดแถบเหมือนกันหมดทั้งในสายพันธุ์ต้นแบบและสายพันธุ์ลูกผสม เอนไซม์ตัวนี้จึงไม่สามารถจะนำมาใช้บอกความแตกต่างของสายพันธุ์เหล่านี้ได้

เอนไซม์เอลฟา-ดี-กลูโคซิเดส (α-D-glucosidase)

ทั้งสายพันธุ์ 5 T1, T3, V, $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ เมื่อทดสอบกับสับสเตรทที่ PNP α-D-glucoside แล้วปรากฏว่าไม่มีปฏิกริยาของเอนไซม์ตัวนี้ทั้ง 5 สายพันธุ์ของเห็ด

เอนไซม์แอสิด-ฟอสฟาเทส (acid-phosphatase) แถบของปฏิกริยานี้เป็นสีขาว แถบเอนไซม์ปรากฏเป็นกลุ่มของ allozyme ได้ค่า Rf 5 ค่า ที่ 1.4, 1.6, 3.5 5.0 และ 5.5 สายพันธุ์ T_1 มี 4 ค่าที่ Rf 1.4, 1.6 3.5 และ 5.5 ซึ่งปรากฏอยู่ในลูกผสม $(VT)_2$ ที่ 1.4 และ 1.6 และสายพันธุ์ V มีค่า Rf อยู่ที่ 1.4 และ 5.0 ซึ่งปรากฏว่าเป็นแถบร่วมทั้งใน $(VT)_1$ และ $(VT)_2$ มีค่า Rf 1.4 และ 5.0 ดังภาพที่ 5 จากปฏิกริยาของแอสิดฟอสฟาเทสนี้เป็นเอนไซม์ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสายพันธุ์ต้นแบบกับสายพันธุ์ลูกผสมให้เห็นอย่างชัดเจน และเอนไซม์แอสิดฟอสฟาเทสนี้แสดงให้เห็นว่า T_1 และ T_3 เป็นคนละกลุ่มกันอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นคนละชนิดกันโดยใช้ลักษณะทางสัณฐานวิทยาประกอบจากภาพถ่ายรูปที่ 1 และรูปที่ 5 T_1 จากลักษณะที่ได้และรายละเอียดการจัดกลุ่มของ Heim (1977)ควรจะเป็น *T striatus* และ T_3 จาก Pegler และ Vanhacke (1994) ควรจะเป็นชนิด *T. indicus*

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่าง T_1 ผสมกับ V และลูกผสม $(VT)_1$ นั้นมีความสัมพันธุ์ให้เห็นในเอนไซม์ peroxidas และ acid phosphatase ส่วน T_1 และ V กับลูกผสมที่สอง

(VT)2 นั้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สายพันธุ์นี้ ใน amylase, peroxidase และ acid phosphatase อย่างเห็นได้ชัด

แสดงว่าการใช้ allozyme เพื่อทดสอบและเป็นเครื่องบ่งชี้ความสัมพันธุ์ของสายพันธุ์ต้นแบบกับลูกผสม ที่เกิดโดยวิธีหลอมรวมเซลล์ (protoplast fusion) นั้น สามารถใช้ผลการทดลองนี้ยืนยันได้ว่า allozymes ที่ลูกผสมได้รับจากพ่อแม่หรือสายพันธุ์ต้นแบบนั้น ได้ถ่ายทอดมาอยู่ในลูกผสมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะทั้ง morphology ของเห็ดลูกผสมที่ได้และรูปแบบของกลุ่ม allozymes น่าจะกล่าวได้ว่าได้ถ่ายทอดมาจากสายพันธุ์ต้นแบบ (พ่อ–แม่) ได้จริง ซึ่งการใช้เอนไซม์หรือโปรตีนตัวอื่น ๆ ช่วยในการจัดกลุ่มสายพันธุ์รานั้น ได้มีรายงานการทดลองหลายฉบับดังเช่น รายงานของ May และ Royse (1982), Royse *et al* (1987), Sugiyama *et al* (1990) และ Gibas *et al* (1992)

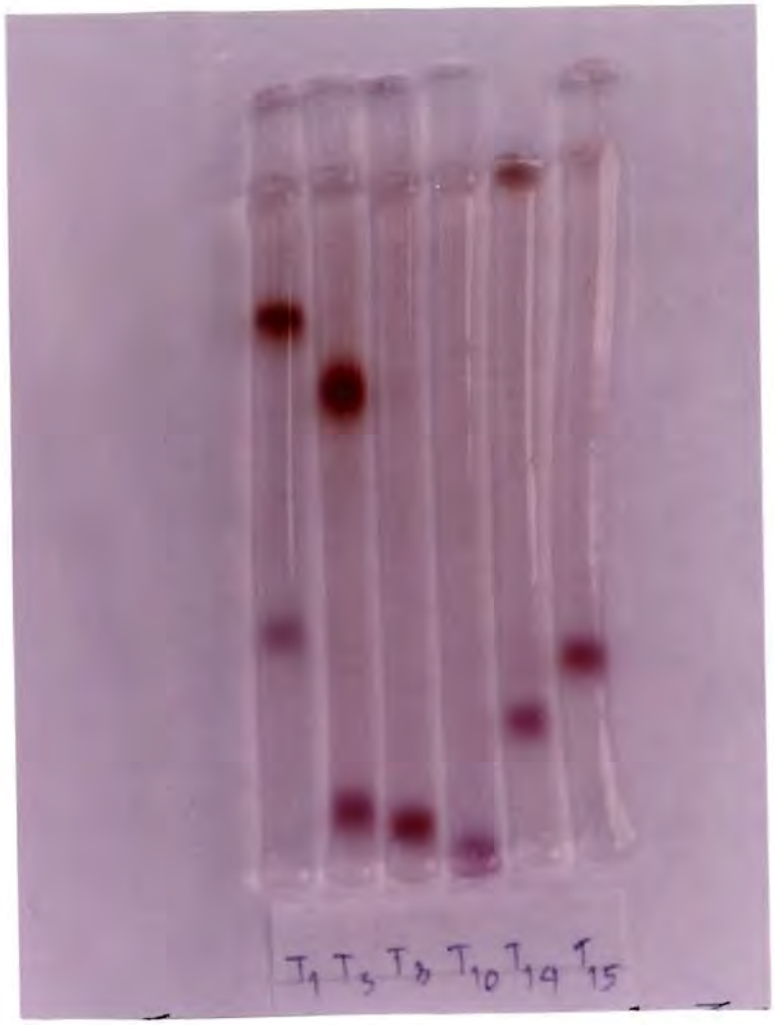

รูปที่ 1 แสดงปฏิกริยาที่เกิดขึ้นบนแท่งเจลที่แยกด้วย PAGE สีน้ำตาลที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกริยาของ peroxidase ของ T1 และ T3 (และ T8, T10, T14, T15)

T = Termitomyces in varied species

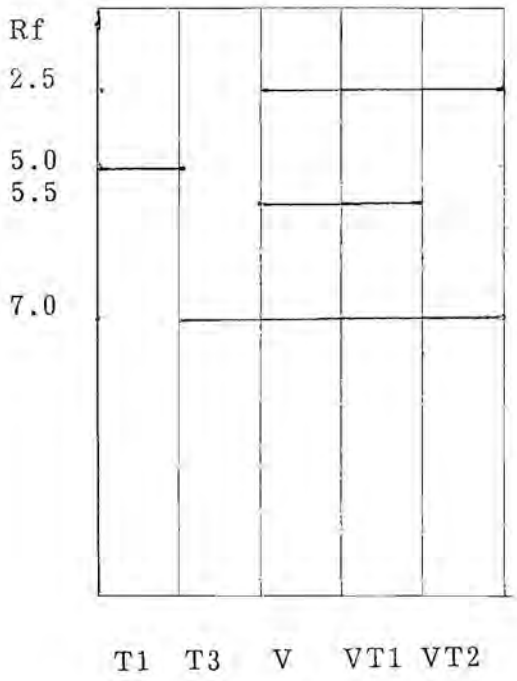

รูปที่ 2 ปฏิกริยาเอนไซม์ peroxidase ได้แถบสีน้ำตาลเกิดขึ้นที่ค่า Rf = 2.5, 5.0, 5.5, 7.0

T1 = Termitomyces striatus

T3 = Termitomyces indicus

V = Volvariella volvacea

VT1 = Fusant no.1 VT2 = Fusant no.2

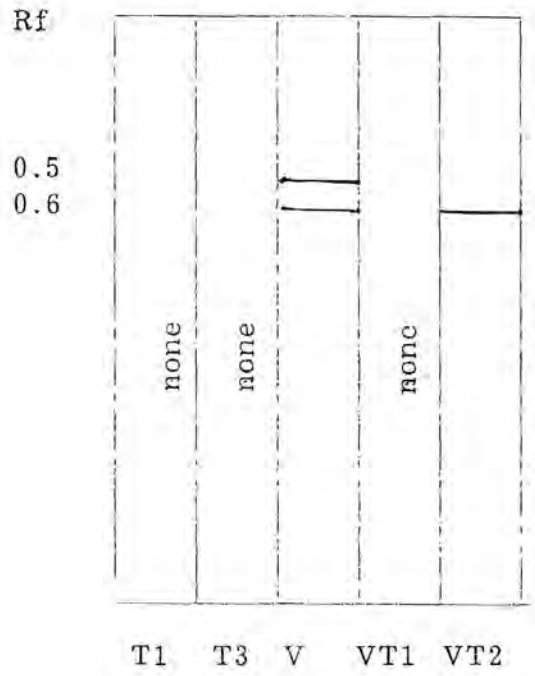

รูปที่ 3 ปฏิกริยาของเอนไซม์อมิเลส กับสัปสเตรสแป้ง 2% แล้วย้อมปฏิกริยาด้วยโปแตสเซียม ไอโอดาย จะได้แถบไม่มีสีและใส

T1 = Termitomyces striatus (เห็ดโคน)

T3 = Termitomyces indicus (เห็ดโคน)

V = Volvariella volvacea (เห็ดฟาง)

VT1 = Fusant no.1 VT2 = Fusant no.2 (เห็ดลูกผสม)

(VT1 = THT4, VT2 = WGT7)

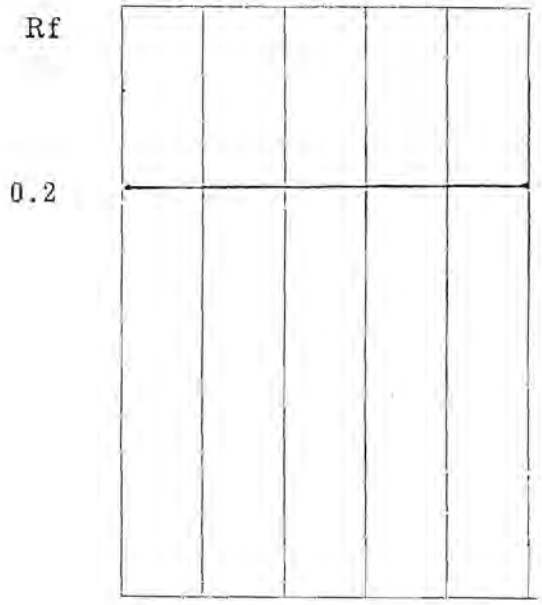

รูปที่ 4 แถบสีที่เกิดจากปฏิกริยาจำเพาะ ของ β-glucosidase กับสับสเตรส PNP-β-D-glucoside ในแท่งเจล ที่แยกโปรตีนด้วย PAGE

T1 = Termitomyces striatus

T3 = Termitomyces indicus

V = Volvariella volvacea

VT1 = Fusant no.1 VT2 = Fusant no.2

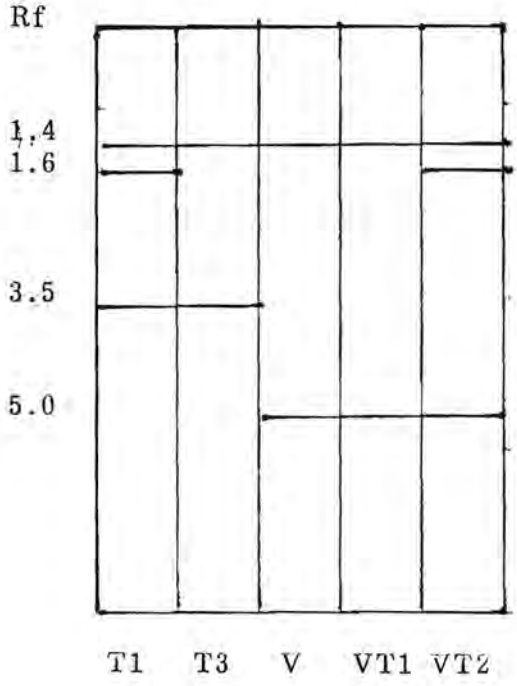

รูปที่ 5 แถบสีขาวที่เกิดจากปฏิกริยาจำเพาะระหว่างเอนไซม์ acid phosphatase กับสับสเตรส หลังจากแยกโปรตีนด้วย PAGE ได้ค่า Rf, 4 ช่วงคือ 1.4, 1.6, 3.5 และ 5.0 ตามลำดับ

T1 = Termitomyces striatus (เห็ดโคน)

T3 = Termitomyces indicus (เห็ดโคน)

V = Volvariella volvacea (เห็ดฟาง)

VT1 = Fusant no.1 VT2 = Fusant no.2 (เห็ดลูกผสม)

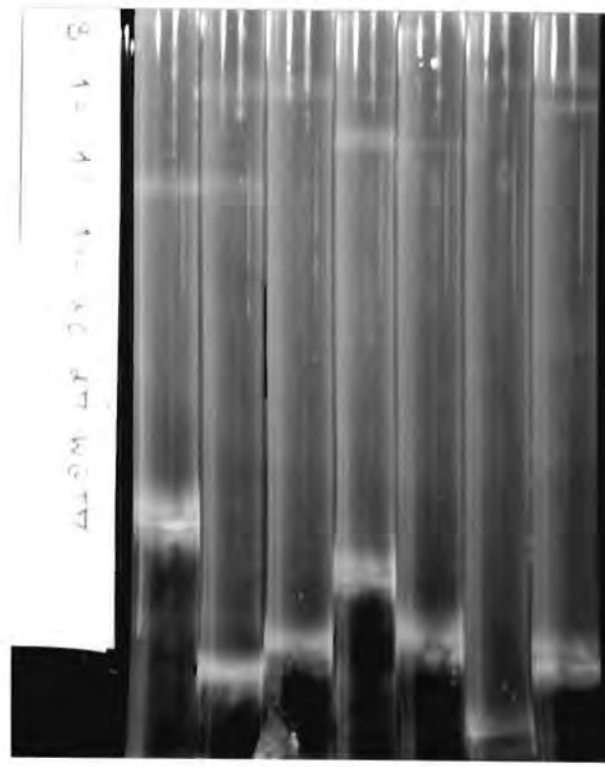

T3 VT2

รูปที่ 6 แสดงแถบของปฏิกริยาระหว่างสัปสเตรสกับเอนไซม์ของ acid phosphatase ของ T3, VT2 ที่ค่า Rf. 1.4, 1.6, 5.0

เอกสารอ้างอิง

Brewbaker, J. L., Upadhya, M.O., Makinen, Y., Machoald, T. 1968. Isoenzyme polymorphism in flowering plants II. Gel electrophoretic methods and application. Physiol. Plant 21:930-940

Clayton, J.W. and Tretiak, D.N. 1972. Amine citrate buffers for pH control in starch gel electrophoresis. J. Fish. Res. Bd. Canad. 29; 1169-1172

Davis, B. J. 1964. Dise electrophoresis, II. Method and application to human serum protein in animals N.Y. Acad. Sci. 121 Art.2, p.404-427

Gibas, C. C., Tamura, M. and Sugiyama, J. 1992. Classification of Aspergillus sects. Clavati and Restricti base on electrophoresis comparison of enzymes as a molecular character. Ann. Rep. I.C.C.R in Biotechnology, Japan vol. 115, p.221-232

Gunsalus, I. C. 1955. Extraction of enzymes from microorganism (bacteria and yeast). Methods of Enzymology. Acad. Press, N. Y. vol.I, p.51-64

Heim, M. R. 1977. Termites et champignons. Societe Nouvelle des editions Boubee, 11 place Saint-Michel, Paris, p.51-60

Jensen, W. A. 1962. Botanical Histochemistry. W. H. Freeman and Co., San Francisco, p.50-59

Kanoknukroh, V., Tiabjaturas, W. and Pichyangkura, S. 1990. Fusants from protoplast fusion of straw mushroom, Volvariella volvacea and Termitomyces striatus. Int. Conf. Biotech. Environ, Sci. Molec. Approach. Abst. Chulabhorn Res. Inst. Aug. 21-24. Bangkok p.35

Lowry, O. H., Rosebrough, N. J., Farr, A. L. and Randall, R. J. 1951. Protein measurement with the folier phenol reagent. J. Biol. Chem. 193, p.165-175

Macko, V. G., Honold, R. and Takman, M. A. 1967. Soluble proteins and multiple enzyme forms in early growth of wheat. Phytochemistry 6, 465-471

Matsuda, H. *et al* 1992. Application ubiquinone system and electrophoretic comparison of enzymes to identification of clinical isolates of *Asp. fumigation* and several other species of Aspergillus. J. of Microbiol. Vol.30 No.8, p.1999-2005

May, B. and Royse, D. J. 1982. Confirmation of crosses between lines of *Agaricus brunnescens* by isozyme Analysis. Expt. Mycol. 6, 283-292

Ornstein, L. 1964. Disc electrophoresis. Ann. N. Y. Acad. Sci. 121, 321-349

Pichyangkura, S., Hiriashi, A. and Komagata, K. 1989. Determination of Respiratory ubiquinone in *Amylomyces rouxii* by R-Phase graphy. Microb. Utiliz, Renew. Resour. JSPS-NRCT. Vol.6, 163-165

Pegler, D. N. and Vanhaecke, M. 1994. Termitomyces of southeast Asia, Kew Bulletine, Vol.49(4) p.717-735

Poomtein, J. 1995. Restriction Fragment Analysis of DNA from mycelium of *Termitomyces sp.*, *Valvariella volvacea* and fusant-hybrid Mushrooms. Master thesis. Fac. Sci. Chulalongkorn Univ.

Royse, D. J. *et al* 1987. Confirmation of intraspecific crossing and single and joint segregation of biochemical loci of *Volvariella volvacea*

Sugiyama, J. and Yamatoya, K. 1990. Electrophoretic comparison of enzymes as a chemotaxonomic aid among Aspergillus Taxa :(1) Aspergillus Sects. Modern Concept in Penicillium and Aspergillus Classification. Edith by R. A. Samson and J. I Pitt. Plenum Press, N. Y., 385-393, 395-405

Webb, H. M., Gafoor, A. and Heale, J. B. 1972. Protein and enzyme patterns in strains of Verticillium. Trans. Brit. Mycol. Soc. Vol.59, p.393-402